

Besvarelse
af
æmne 6 i sektion II på fængselskongressen
i St. Petersborg.

Peut-on admettre que certains criminels ou délinquants soient considérés comme incorrigibles, et, dans le cas de l'affirmative, quels moyens pourraient être employés pour protéger la société contre cette catégorie de condamnés?

I debatten om dette spørgsmål have mænd, der tilbringe deres liv i nær berøring med forbrydere, nemlig forhørsdommere, politimænd, fængselsmænd og mænd, der virke i patronagegerningen, krav på at tage del. Det er i de to sidste egenskaber, at jeg tager ordet, idet jeg i c. 2½ år har været assistent i et fællesfængsel til henved 500 fanger, 10 år inspektør for et cellefængsel til 400 fanger og i 8 år medlem af bestyrelsen af et til det sidste fængsel knyttet fængselselskab. Jeg skal ikke trætte med lange udviklinger, men i korthed fremsætte mit synspunkt og mine erfaringer.

Jeg går ud fra rigtigheden af den almindelig anerkendte sætning, der er grundlaget for de fleste staters straffelovgivning og for den moderne straffuldbyrdelse, at mennesket netop som sådant er modtageligt for moralsk udvikling gennem hensigtsmæssig påvirkning. Til at undtage visse

mennesker eller visse klasser af mennesker fra denne almen-gyldige lov må der påvises fyldestgørende grunde. En sådan fyldestgørende grund er afsindighed. Om denne er tilstede eller ej, er det lægevidenskabens sag at afgøre, og der er sandsynlighed for, at mange flere sygelige tilstande end hidtil efterhånden af psykiatrien ville blive inddragne under afsindighed.

Andre aprioriske grunde til at konstatere imperfektibiliteten anser jeg det umuligt at påvise. Ad empirisk vej kan beviset heller ikke føres, såvist som det umuligt kan påstås, at alle forbedringsmidler nogensinde eller nogensteds ere bragte i anvendelse. Hvad særligt forbryderne angår, kan jeg ikke erkende nogen berettigelse til at erklære for uforbederlige bestemte grupper med visse almindelige fællesmærker, være sig fysiske (små hjerner, store kæber, udstående øren o. dsl.), sjælelige (stærke drifter i bestemte retninger, svagt udviklet følelsesliv o. desl.), eller statistiske (så og så mange gange straffede inden en vis alder eller så og så ofte faldne tilbage til strafarbejde o. dsl.)

Upåtvivleligt er der i korrigeribiliteten ligesom i andre menneskelige evner stor forskel, og de angivne momenter, foruden mange andre, kunne være vejledende med hensyn til graden. Men ifølge deres egen beskaffenhed ere de kun relative og uden faste grænser og frembyde ikke de absolute kriterier, som alene kunne berettige til at afsige dommen om den absolute uforbederlighed og således sætte den pågældende udenfor den almindelige menneskehed. Da samfundet må have ret til at værges sig mod de uforbederlige ved ganske ekstraordinære midler af den alvorligste art, må kriterierne være så utvetydige og ufejlbare, at ingen misforståelse kan finde sted. Hvem vil påtage sig det ansvar at formulere sådanne absolute kriterier, som lovgivningsmagten kan bruge til grundlag for drakoniske bestemmelser? Vi, som færdes hele vort liv mellem forbrydere og kende dem fra første hånd, sikkert ikke. Jeg tør ikke om en eneste af de mindst 3000 forbrydere, jeg har haft under behand-

ling, sige, at han er uforbederlig. En af grundene er simpelthen den, at jeg tror på, at der gennem menneskekærlighed og energisk arbejde stedse vil udfindes bedre og virksommere midler til at påvirke forbryderen, og at det er langt naturligere at tilskrive de nu anvendte midlers utilstrækkelighed det nuværende lidet tilfredsstillende resultat overfor visse forbrydere, end at konstruere sig en ny slags mennesker, som ere blottede for en af de vigtigste menneskelige egenskaber, evnen til moralsk forbedring. En anden grund, som for mig er afgørende, er, at jeg i min virksomhed har oplevet ikke få eksempler på, at forbrydere, som frembød de, for menneskelige øjne, utvetydigste kendetegn på uforbederlighed, mod alt håb have forbedret sig og nu i lang tid ført et retskaffent liv. En tredje grund endelig er den erfaring, at tiden, som heler så mangan brøst, også bringer mangan forbryder til ro. Vel ser man enkelte oldinge efter et helt forbryderliv ende deres dage i strafanstalten; men størstedelen forsvinder længe før af fængslernes horisont, deriblandt mange af dem, der have givet mindst håb. Det må være tilladt at antage, at en del af dem har ophørt med forbrydelser.

Jeg tror, at andre fængselsmænd, politimænd og praktiske menneskevenner kunne bekræfte mine erfaringer, og jeg vil håbe, at de i stort antal ville gøre indsigelse mod uforbederlighedstheorien og lægge deres livserfaringer i vægtskålen mod abstraktionens indtrængen på en sådan måde på dette rent empiriske område.

Når jeg således bestemt må bekæmpe begrebet »uforbederlighed« i absolut forstand og som følge deraf også de absolute midler — dødsstraf, livsvarig trældom o. desl. — som foreslås anvendte mod de uforbederlige, må jeg samtidig indrømme, at der er mangfoldige forbrydere, på hvem de nu anvendte midler øve liden eller ingen forbedrende indflydelse, og ligeledes, at den nyeste forskning er inde på det rette spor, idet den opstiller en række forskellige forbryder typer og forlanger en langt større variation i straffuldbyrdel-

sen, afpasset efter disse forbrydergrupperes ejendommeligheder og en kraftigere beskyttelse for samfundet mod de stadig til straftilbagefaldende forbrydere. Her er et punkt, hvor erfaringerne fra fængslerne kunne komme til god nytte og give lovgiveren fingerpeg.

Mine erfaringer i denne retning ere kortelig følgende:
I de danske strafanstalter findes:

1. 1 à 2 procent afsindige og åndssvage individer, som hverken have klart begreb om brøde eller straf (efter dansk straffelov kunne åndssvage straffes, men efter nedsatte sats).

2 Ca. 10 pct. individer af tvivlsom mental beskaffenhed, nemlig:

- a. Epileptikere, delirister, gamle syfilitikere, onanister og lignende personer, der befinde sig i en sygelig tilstand, som står i forbindelse med hjernefunktionerne, og
- b. personer, som uden at være i nogen påviselig sygelig tilstand have den særegenhed, at de uforanderligt gang efter gang begå kun den samme stærkt begrænsede specialitet af forbrydelser. De hyppigste eksempler herpå findes blandt sædelighedsforbrydere, men tilfælde af denne art forekomme også blandt brandstiftere og ejendomsforbrydere.

3. 2 à 3 pct. professionelle tyve og bedragere, som flakke om fra land til land og udføre lommetyverier eller større coups efter omhyggelige forberedelser. De foragte ærligt arbejde og optræde i det ydre som gentlemen. De kunne godt benytte mord og røveri til berigelse, ere dristige og samvittighedsløse, have energi og kundskaber, optræde i strafanstalten med en vis høflig overlegenhed og afvise i reglen al påvirkning. Om deres fortid vides meget lidt, da der efter dansk lovgivning ikke skal søges oplysning om forbrydere på udenlandske steder. De sidde sjelden mere end en gang i vore strafanstalter.

4. 5—6 pct. omstrejfende og drikfældige individer, som ingensteds kunne slå sig til ro, ikke ville arbejde, men

ernære sig ved tiggeri. På deres togter begå de allehånde forbrydelser, navnlig vold, brandstiftelse, voldtægt, tyveri og bedrageri. De foretrække midlertidigt ophold i strafanstalten for blivende ophold i fattiganstalten. De ere rå og sløve, uden alle højere interesser, og i høj grad uimodtagelige for påvirkning. De falde meget ofte tilbage til strafanstalten og ophøre meget sjældent med deres vagabonderende liv før det 50de år.

5. Ca. 15 pct. vanetyve og bedragere. Hovedmassen er udskuddet af de store byers almue. De have ret gode evner, men mangle arbejdslyst, ere fra barndommen hengivne til alle laster og leve og ånde udelukkende for forlystelser af den laveste art. De mangle i høj grad selvkritik, give alle andre, navnlig politiet og samfundet, skylden for deres forbrydelser, ere fordringsfulde, ræsonnerende, ofte opsætsige og ubehagelige i fængslerne. Forbrydelsen er dem et middel ikke så meget til at leve som til at skaffe sig fornøjelser. De udvikle tit en ikke ringe energi i udøvelsen af deres forbrydelser og kunne lejlighedsvis blive falsknere, volds mænd og mordere. Ved lange straffe blive de ret disciplinerede og flittige og tilegne sig ofte med begærlighed kundskaber i strafanstalterne. De røbe sjelden nogen anger. Deres hovedkaraktertræk er egenkærlighed. De falde gennemsnitlig 6—7 gange tilbage til strafanstalten og komme sjelden til ro, førend efter det 40de år.

6. Ca. 50 pct. lejlighedsforbrydere, have i og for sig ikke noget imod at arbejde; men have afsky for al anstrængelse. De foretrække lediggang for strængt arbejde, tilfældigt arbejde for fast tjeneste eller arbejde, logishuse for fast bopæl, konkubinat for ægteskab og i det hele et løst og ubundet liv for faste og ordnede forhold. De mangle fast villie i høj grad, men have ofte ret gode evner. De kunne være godmodige og elskværdige, rå og voldsomme ganske efter omstændighederne. Deres forbrydelser, såvel som deres gode handlinger, ere udslag af øjeblikkets stem-

ning. Tilfældet eller »skæbnen« får skylden, når det går skævt. Falde de i hænderne på ondskabsfulde personer, blive de disses villige redskaber. Deres fortjeneste bruges til et lystigt liv med kammerater og kærester. De frembyde i det hele billedet af store børn, der ikke formå at lade fornuften beherske drifterne og ikke kunne forudse følgerne af deres handlinger. Små tyverier og mindre voldshandlinger ere deres almindeligste forbrydelser. De blive ofte blødgjorte af straffen, love bod og bedring, og udgå med gode forsætter, holde sig så ustraffede i nogen tid, men falde derpå ofte igen for en ubetydelig fristelse eller vanskelighed. Deres hovedsæregenhed er karakter-svaghed. De falde 5—6 gange tilbage og vedblive dermed til deres 50de år.

7. Resten af befolkningen er en blanding af forskellige elementer, lidenskabsforbrydere, forbrydere af trang og fl., som vel frembyde sine ejendommeligheder, men i hvis livsførelse forbrydelsen ikke er et fremtrædende moment. De komme sjældent mere end en gang i strafanstalten.

Skulde jeg, idet jeg holder mig til repressive forholdsregler overfor voxne individer, skitsere en formålstjenlig behandling af de nævnte grupper, bliver den følgende:

ad 1. Heraf udsondres såvidt muligt inden dommen de afsindige og anbringes i sindssygeanstalter. De åndssvage bør anbringes på anstalter for sådanne istedenfor at straffes.

ad 2. Så snart strafanstalten er bleven klar på disse individers tilstand, bør de anbringes på særlige afdelinger, hvor behandlingen er både psykiatrisk og korrektional. De bør forblive i disse anstalter, så længe deres tilstand er den samme, også efter straffens udløb.

ad 3. Til straf og uskadeliggørelse af disse personer, som ere dem, der ere nærmest ved at være inkorrigible, og som ere en international kræftskade, bør der træffes internationale forholdsregler. En langvarig cellestraf efterfulgt

af flere års tvangsarbejde og derefter politiopsigt med anvisning af bestemt opholdssted anses formålstjenlig. Til deres identificering bør oprettes internationale bureauer, og deres fortid bør søges oplyst i udlandet. Rigtigst vilde det være at lade dem udstå straffen i deres hjemland.

ad 4. Disse, som ere i høj grad samfundsfarlige og vanskelige at forbedre, egne sig i reglen ikke til cellestraf. Straffen skal navnlig lære dem at arbejde. De bør derfor straffes med strengt offentligt arbejde i fællesskab, helst i fri luft (stenbrud, miner, opdyrkning) og derefter internering på bestemt tid i en arbejdsanstalt. I tilbagefaldstilfælde efter endt arbejdsstraf internering på ubestemt tid, til de antages at være faldne i ro.

ad 5. Disse individer trænge navnlig til at revses, og straffen skal derfor nærmest have karakter af tvang. De kunne godt tåle cellestraf, men da de let vænne sig til at bære den, og den derved bliver virkningsløs, må der snart gås over til fællesskabsstraf. Have de gennemgået 2 à 3 strafarbejdsstraffe, bør de, når strafanstalten meddeler dem vidnesbyrd »upåvirket«, interneres på arbejdsanstalter, først på bestemt, senere på ubestemt tid.

ad 6. Disse individer, hvis særegenhed er umodenhed og barnagtig villiesvaghed, trænge til en opdragende behandling. Cellen er dem i reglen ikke tjenlig mere end 1 gang. Derefter er en progressiv fællesskabsstraf, endende med betinget løsladelse under politiopsigt, anvendelig højst et par gange. Forse de sig derpå, er det urimeligt atter at sætte dem i strafanstalt. De bør så have en kort, intensiv tugtelse og derefter på ubestemt tid interneres i en arbejdsanstalt under et mildere regime end det for individerne under 4 og 5 bestemt. Borgerlig umyndiggørelse efter den anden eller tredje straf anbefaler sig stærkt for disse forbryderes vedkommende.

ad 7. For disse forbrydere er cellen i reglen den mest passende straf, for langvarige straffes vedkommende efterfulgt af en progressiv fællesstraf.

I nøjeste forbindelse hermed må det anbefales:

at de kortvarige fængselsstraffe afskaffes eller indskrænkes,

at strafarbejdsstraffene idømmes på mindst 1 år, og at afkortning for afsoning i celle bortfalder,

at straffen for gentagne forbrydelser voxer betydeligt,

at domstolene stadig fra strafanstalterne indhente oplysninger om forbrydere, som igen forse sig, hvorfor embedsmændene ved strafanstalterne bør være i besiddelse af en sådan åndsudvikling, at domstolene kan have tillid til deres erklæringer,

at patronagegerningen som et uundværligt supplement til straffuldbyrdelsen, særlig overfor de under nr. 5 omhandlede individer, støttes kraftigt såvel af staten som af private.

F. Ammitzbøll.

Inspektør for Vridsløselille Strafanstalt.
